

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium.

Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A mi gyöngeségünk.

Egyik kitűnő hitsorsosunk, ki néhány évvel ezelőtt közöttünk járt, pár hetes tanulmányútja után visszatérve francia hazájába, rokonszenves ismertetést írt rólunk magyarokról s magyar reformátusokról, — többek közt azt mondván, hogy a köztünk járó francia egészen otthon a *délfranciák* közt képzelheti magát. Természetesen az ilyen, hittestvéri jóindulatból fakadó ismertetést sohasem szabad gúnyolódásnak venni és nem kell mingyárt Tarasconi Tartarinra, vagy akárcsak Numa Roumestanra gondolni. Azonban mégis sokszor eltöprengek, nem illik-e be megérdemelt iróniával adott szándékos vágásnak rajtunk, nagypipájú, kevés dohányú magyar kálvinistákon?

Az egyház kétféleképpen tarthatja meg a maga számára az embereket: hittel vagy diplomáciával. Hittel, ha a hit igazán erős, valóban sziklákat is megmozgató, mint az őskeresztyéneké. Ha el tudja fogadtatni az emberekkel, a boldogság egyedüli lehetőségének az Istennel való egységet a Jézus Krisztus által. — Diplomáciával, ha — bár nem is hitben, — de értelemben erősebb az embereknél: megismeri azok gyöngeségeit s e gyöngeségeket teszi a maga uralmának katonáivá, mint a jezsuiták.

A mi egyházunk is a hit által lett úrrá a magyar szíveken és hit által tudna uralkodni most is és minden időkben. Tudna uralkodni, mert az egy örök Istenben s a Jézus Krisztus üdvözítő tudományának változatlan igazságában való hithez még egy másik rendületlen és kemény magyar hit kapcsolódik: hogy ez az egyház nemcsak a Krisztusnak igazi egyháza, hanem különösképen a magyarságnak, a magyar nemzeti létnek, a magyar önállóságnak, a magyar nemzeti műveltségnek egyedüli egyháza.

Mégis azt kell látnunk, hogy a hitet — sem egyik, sem másik irányban — nem tudjuk láng-

jában tartani. Vagy tán részben nem is akarjuk. Nagyra vagyunk a magunk felvilágosodottságával s amellet tapsolni tudunk olyan beszédnek is, hogy tudás és hit szépen egészítik ki egymást, ahol végződik a tudás, ott kezdődve a hit, amiből az következnek, hogy mennél jobban bővül a tudás köre, annál kevesebb lesz a hit. Derült nyugalommal vesszük tudomásul, hogy egyházunk törzsökös tagjai e mivoltuk csalhatatlan és egyedüli ismertető jeléül a kálvinista nyakasságot emlegetik s konfessziót csak arról tesznek, hogy a konfessziókkal nem törődnek. Természetesnek találjuk, hogy egyházunkban élő előkelő tisztségeket viselők más egyházak számára nevelnek gyermekeket, sőt egyházunk kenyerét evők is kérik, hogy gyermekeiket „ne legyenek kénytelenek *protestáns szellemben* nevelni”. Sáppadozva, szégyenkezve szóllanul hallgatunk, mintha súlyos igazságokat vágnának fejünkhöz, mikor saját hitsorsosaink más vallást magasztalnak merő külsőségek felsorolásával s nem jut eszünkbe még csak annyit is mondani, hogy ott jobban telhetik tiszta reverendára s hogy — nem is a vallásnak —, de még az embernek az értéke sem áll mindig arányban a modor simaságával.

Nem tudunk alkalmazkodni a változott időkhez. Azt hisszük, még mindig elég, ha a pap a szószékről dorgál és feddőzik. Itt-ott ha egy-egy lelkes ember megkísérli más módon is hirdetni az Isten igéjét — amit hiszen a háztetőkről is prédikálni kell — legtöbb esetben csak gúnyolódunk rajta. Hiszen lehet, hogy e más módon is buzgólkodók nem találják el mindig a helyes utat, lehet, hogy némelyik esetben nem is egészen őszinte s nem is merőben eszményi forrásból fakadó a buzgólkodás. Lehet, hisz gyarló emberek vagyunk. S az is igaz, hogy az üres lelkű szemforgató farizeus valóban nevetéses alak. De mégis, ha mindenáron szatirát akarunk mondani, mért nem keressük a témát ott, ahol borízú hangon dicsérik az Urat, vagy

ahol istenkáromló ajkakkal mondanak az egyháztegyelmi ügyben tételet, vagy ahol a földi gazdagság trágyás szekeren hajtvva példázzák az apostoli egyszerűséget?

Sok mindent lehetne erről írni, de az eredmény csak az, hogy hiszen nem vagyunk elég erősek s a hit erejével nem bírjuk megragadni, magunkhoz vonni a lelkeket.

Politikus egyházzá lettünk, vagy helyesebben, politizáló egyházává. Tán mivel hogy szépen tudunk szónokolni, azt gondoljuk, nekünk kell a vezető szerepet vinni ebben a retorikával kormányzott országban. Urak és parasztok, papok és világiak mind úgy látják, hogy első a politika. Még a szószékre is kerülnek, ha burkolt formában is, politikai, sőt pártpolitikai kérdések. Néha meg azért nem kerülnek oda, mert maga a politizáló pap sem megy oda. Ő csak politikus, a kathedra a káplánra marad. Lehet, hogy a hívek olykor örülnek is ennek a változásnak, — de hogy morális és vallásos érzés tekintetében mélyítő hatása volna az ilyen eljárásnak, azt — úgy vélem — senki sem állíthatja.

Benne vagyunk hát nyakig a közélet hullámaiban s ott evickélünk fel s alá a mindennapi események szélfúvása s nem az Isten beszédének egyedül biztos iránytűje szerint. Még azért nem kellene okvetlen elmerülnünk, ha urai tudnánk lenni a hullámoknak, melyekre magunkat vetettük. Am az a baj, hogy mi ehhez épen nem értünk. *Mi vagy hit által maradunk meg, vagy elpusztulunk.* Mi taktikázásokkal, politizálással nem tudunk felülmaradni. Mi ahoz nem voltunk, nem vagyunk s tán nem is leszünk jó diplomaták.

Mi mindig úgy tartjuk a kártyánkat, hogy az ellenfelünk belepisloghasson s magunk nemcsak bele nem nézünk az övébe, de még csak kombinálni sem próbáljuk, hogy mi lehet a kezében. Büszkén az őszinteségünkre, idő előtt eláruljuk gondolatunkat, s magunk hazudni nem tudván, megdöbbenve tapasztaljuk, hogy más míg bennünket cirógatott, jó fegyvert is készített magának, mely esetleg ellenünk is használható leszen. Egy-két finom bóktól teljesen megszedülve készek vagyunk fegyvertársul fogadni legnagyobb ellenségünket s míg magunknak követeljük a szókimondás kálvinista jussát, ugyanazt atyánkfiánál dúrvaságnak vesszük és símaszájú ellenfelének segítünk keresztülgázolni rajta.

Szóval: hiszékenyek és tüzesek, hiúk és indulatosak vagyunk, mint a — délfranciák.

Szépen írja Petőfi az apjáról: Mert ő becsületes lelkű, igaz, azt gondolá, hogy minden ember az. Am ha azok a roppant értékek, me-

lyek a mi kezeinkre bízattak, elolvadnak a kezeink között. — szolgálhat-e nekünk is mentességünkre, mint a jó öreg koreszmárosnak, hogy nem a magunk pompázására, hanem a rosszakaróink csalfasága folytán pazaroltuk el?

Iskola

Egyetemi évet záró ima.

Legyen a mi ünneplésünk Istennek az Atyának és az ő teljes kijelentésének a Fiúnak és Szentléleknek nevében. Amen.

Mikor a szántóvető egy év munkáját csűrűbe takarítja, aratásért való hálaünnepet tart. Mi is hálaünnepre gyűltünk itt most össze. Ez év gyümölcseit takarítottuk be és mint mikor kezdtük az esztendő, eljöttünk Hozzád, mindeneknek kormányzójához, Urához, úgy most is Előtted tesszük meg számadásunkat.

Az év kezdetén egyetemünk nagyobb felvirágzásáért, ifjúságunk tudományokban való növekedéséért, hazánk békességeért emeltük fel esdő fohászunkat Hozzád! S mi volt az év gyümölcse, amelyet aratásunk eredménye gyanánt bemutatathatunk Előtted, mi, a szellemi élet magvetői s munkásai?

Sebesen zúgó szélnek zendülésében megjelenő Szentlélek jövel, és fedd meg e világot a bűnről, az igazságról és az ítéletről. A bűnről, mely a Te örök lényedtől való elfordulásban s a Tőled nyert adományokkal való elbizakodásban áll oh Uram! holott örök eszményeinket csak tenálad találjuk meg: mikor Neked kellene nőni, magunkat emeljük fel, mikor Benned vetett hittel alázatosaknak kellene maradni, akkor kijelentéseid titkait tagadjuk meg, földi véges értelemmel akarjuk mérni a véghetlent. Az igazságról, arról, aki itt járt jól tevén, közöttünk, aki ott szenvedett érettünk a kereszten, aki örökségül hagyta nekünk az egymás iránti szeretetet, hogy mi benne maradjunk és ő mi bennünk s teremjünk jó gyümölcsöket, aki az ő békességét hagyta nekünk: és mégis most nincs többé közöttünk, de van szeretetlenség, van világot felkavaró háborúság. És hadd feddjen meg az a Lélek bennünket az ítéletről is, az ítéletről, amely a világ Fejedelmét, a bűn, szeretetlenség okát találni fogja s amely vigasztalás és reményesség minden igazaknak és kegyeseknek a Te szent országod tökéletessé tétele felől.

A hit, szeretet, remény megfogyatkozó gyümölcsei mutatják, mily távol van tőlünk a Te Szent Országod. De hála Neked, hogy kegyelmedet még sem vontad meg teljesen és ha nem mutathatjuk is be teljesen a szent országod szerinti tökéletesség gazdag gyümölcseit, segítettél mégis bennünket a földi élet tökéletlenségének megjavításában hivatalunk betöltése, kötelességünk teljesítése útján. Adtál mindnyájunknak tudományokban való előhaladást. Oh Uram, az emberi tudás bármily bővülése Irántad kell, hogy hálára buzdítson, ki engedsz egy-egy lépést megtennie a Tőled elválasztó végtelen távolságban s épen azért kötelessége a vallásnak a tudomány előhaladását ünnepelni, az emberiség szellemi fejlődésében közremunkálni. A Feléd vágyó, Feléd sóvárgó léleknek minden megtett lépéssel kevesebb távolságot kell átszárnyalnia és a Reád irányzott kutató szellem min-

dig magasabbra, eszményibb világba tör, mialatt a hit nélküli tudomány levágja a lélek magasabbra röpdülésének szárnyait, csupán praktikus érdekekre néz. Hála legyen Neked, hogy az előbbi, magasabbra néző tudomány töltötte be ifjúságunk lelkét eszményi gondolkozással, vallás és a haza szent ügye iránti lelkesedéssel. Hála legyen Neked, hogy ez év oly gazdag volt reánk nézve tanúságokban, mert Te a háborúságok tüzeiben is a béke áldásaira, ellenségeskedések közben is egymás megbecsülésére s szeretésére tanítasz. Te nevelted ezt a sok bajok tisztító tüzeiben szenvedő világot s neveltél benne minket önzés, kapzsiság, szeretetlenség szenvedélyeinek elhagyására, jogok tiszteletére s egymás iránti jóindulatra és nagyobb szeretetre. S ezért hálával borulunk le Előtted küzdelmeinkért is, melyek nevelő eszközök voltak a Te kezében, a jósnak, szeretetnek megnyilatkozásaiért is, melyeknek gazdag bizonyosságait Tőled elvettük és melyekben részeltetni Lelked embertársainkat ihlette. Hálát adunk Tenéked azért is, hogy a reménység forrása nem apadt ki számunkra ez évben. Adtál jobb jövőre kilátást, amikor majd elülnek a háború viharai, amikor a megpróbáltatások tüzeiben megtisztult emberiség békességben szolgál Téged s keresi egy tökéletesebb élet áldásait. Mi volna más elmúlt évünk e nélkül a remény nélkül, mint a kétségbeesés forrása. Így pedig felemel az s újabb küzdelmekre lelkesít.

Remény s emlékezet! E kettő marad a mienk, midőn az ő év kapuja bezárul mögöttünk. Annak az ó-évek tuskéit széthordja a szél, virágai lehevadnak, de emlékezete kísérni fog tovább, hiszen a nemesen folytatott élet gyümölcsei amaz örökkévalóság számára emlékezetünkben vannak lerakva, amelyek alapján várjuk Uram a Te ítéletedet is majd egykor. De Te ítélisz már e földön is s a csüggedő, kétségesskedő, bajokkal vívódó lelkeknek épen ez felemelő reménysége. Ebben az áldott reménységben sirunk most is fel Tehozzád óh Uram! ha megfeddted e világot a bűnről, a hitetlenségről, azután térítsd is magadhoz, hogy ne lássuk tovább az élet eszményei iránti törekvések haldoklását, hanem teljék meg minden szív a Tereád épített bölcsesség dicsekvésével, lángoljon magasra hevülete szép hazánk sok sebeinek beheglesztésére, az emberiség tökéletesedésének munkálására; ha megfeddted a világot az igazságról, ne engedd, hogy a Te szent országod végleg eltávozzék közülünk, hanem inkább hadd költözzék az az áldott Idvezítő szívünkbe, akivel együtt mindent eltűrő szeretet s a világi bajok között szilárdan megmaradó békesség veszen lakást bennünk és ha a Lélek az ítéletről is feddi a mi lelkünket, mutassa fel nekünk a Te irgalmas, atyai kegyelmedet, melyben a bűnösök is élnek.

Uram! ehez a magas ideálhoz alakítsd körülöttnk a világot s benne az embersziveket. Minket pedig segíts, hogy nemesen harcolhassunk. Közelebbről ifjú egyetemünk ezen tanévének beveződése hadd hozza el számára az úgy óhajtott jobb, boldogabb kor hajnalát, amikor tanítványok seregétől benépesítve teljesítse magas feladatait, munkálja a földi élet tökéletesbülését. A ránk jövő munkaszünet alatt őrizd tanárait, növendékeit, gondviselő szereteted örökjék közülök a háború vészes forgatagában levők felett is, hogy újult erővel térhessenek vissza s kezd-hessenek majd munkájukhoz. Könyörgünk Előtted a mi édes hazánkért, annak ezer sebe gyógyulásáért, békessége visszatéréseért s felvirágzásáért. Könyör-

günk a koronás királyért s az ő népe jólétét, békességét célzó szándékai megvalósulásáért, könyörgünk városunkért, annak vezetőiért és polgáraiért egyaránt.

Uram! piros vérben hanyatlak le az iskolai év napja ezúttal már negyedszer. Adjad annak feltámadását rózsaujjú hajjával, viharok csillapulásával, hogy a megújult világ áldozati oltáráról hálás szívek magasztalása szálljon fel szent Fiadban Tehozzád, kinek dicsőségedet hirdeti itt e földön minden, kinek szent színedet jóságod, szereteted glóriájától boldoggá tett népek környezik. Ámen.

Egy év felelősségének terhe hozott ide bennünket, megletteket és ifjakat és most, midőn alázatos bűnbánattal tekintettünk fel a Tőled kívánt tökéletesség felé, hálával borultunk le megtartó és hivatásunk teljesítésében megsegítő kegyelmedért s biztatást vettünk irgalmad, szerető gondviselésed felől: megkönnyebbül lelkünk, hiszen Te szelid bíró és jóságos Atya vagy. Uram, ne bocsáss el bennünket a Te áldásod nélkül, hogy legyünk mi a Te néped s ígéreteid örökösei. Ámen.

Dr. Lencz Géza,
egyetemi tanár.

A VI. elemi osztály kötelező felállításiáról.

Az állam elrendelte, hogy az elemi iskolákban fel kell állítani a VI. osztályt. Nem tudom van-e ellenőrizve ez a rendelet, de én úgy értesültem, hogy vidékünkön és hihetőleg több vidéken nincs mindenütt felállítva a VI. elemi osztály. Sőt ahol fel is van állítva, lélek szám arányában a létszám nagyon csekély. Vannak ugyanis oly egyházközségek is, melyekben 3000 lélek után 2—3—4 a VI. osztályba járók száma, úgy a felekezeti, mint az állami iskolákban. A törvény kimondja, hogy a VI. osztálybeliek vizsgát tartoznak tenni a tanfelügyelő s iskolaszék elnöke előtt a VI. osztály tantárgyaiból és a vizsga után vét-bizonyítványt nyernek, hogy vizsgát tettek. Mely bizonyítvány alapján 24 éves koruktól fogva országgyűlési képviselők választása alkalmával szavazati joguk lesz minden egyéb census nélkül.

Most hogy a választói törvényt bizonyos megszorításokkal általánossá akarják tenni, legalább kissé aktuális ügy az, hogy szigorúan kell-e venni az elemi népiskoláknál a VI. elemi osztály felállítását és a VI. elemi osztálybeliek megvizsgálását. Szerintem minden elemi iskolába járó fiú — kinek arra tehetsége van, — köteles elvégezni a VI. elemi osztályt és levizsgálni az állam egyik népnevelési közege előtt.

Az erre vonatkozó törvény szigorú végrehajtása úgy látszik elmaradt, nem sokat gondolnak vele, talán a most is folyó háború miatt. De mindennek dacára a gyermekek iskoláztatását november hó 1-étől húsvétig, míg a szorgosabb munkaidő be nem áll, falusi helyen szigorúan kell venni, s így is el lehet érni a nem nagyon gyenge tehetségű iskolásokkal, hogy

többen lesznek VI. elemi iskolások és többen vizsgáznak le ebből az osztályból.

Különös is az, hogy míg a mi 1000 lelket számláló egyházunkban 5 VI. elemi osztálybeli fiú tett az idén vizsgát, addig a 2000—3000 lélekkel bíró egyházak iskoláiban csak 1—2—3—4 tett vizsgát.

Magyar nemzeti szempontból már az új választási törvény szentesítése s életbe lépte előtt ebben a poliglott államban talán gyűjteni kellene szorgalmas igyekezettel a leendő szavazó polgárokat az értelmi cenzus sokasításával. Mert habár egyideig hihetőleg a IV. elemi osztály elvégzéséhez, vagy az írni és olvasni tudáshoz lesz is kötve a szavazati jog, de előzeleg az az idő, midőn a VI. osztály elvégzése adja meg a szavazati jogot a földmivelők legtöbb részének.

A törvény nem azért hozatik, hogy az végre ne hajtassék, sőt annak végrehajtását szorgalmazni, ellenőrizni kell, hogy végrehajtva legyen. Poliglott országban, mint amilyen a miénk, a magyar nemzeti szempontoknak kell dominálni. Ily magyar nemzeti szempont a leendő új választási törvényből kifolyólag az, hogy a magyarajkú akár felekezeti, akár állami elemi iskolákban érvényt kell szerezni a törvény azon intenciójának, miszerint minden elemi iskolában fel legyen állítva a VI. osztály.

A tanító dicsekedése lesz az, ha minél több VI. osztálybeli fitanítványaik lesznek. A tanító és az iskolaszék elnöke tehet abban legtöbbet, hogy minél több VI. osztálybeli tanuló legyen az iskolában.

Hallják meg egyházi főhatóságaink, hallják meg az állam illetékes hatóságai gyenge szavamat és intézkedjenek az általam felemlített ügyben; mert ez egyházi és állami érdek is.

Sófalvy.

Egyház

A békésbánati egyházmegye tavaszi közgyűlése.

A békésbánati egyházmegye ápril 30. és május 1-én tartotta tavaszi közgyűlését a Bánát magyar metropolisában, Szegeden.

A közgyűlés a háborús idők és nehéz közlekedési viszonyok dacára — eltekintve a világi tanácsbírók többségének távo!maradásától — látogatott volt. A végekről: Sárrétről és az Alduna mentéről egyképen szép számmal jelentek meg a hivatalosak. Táborigi lelkészeink közül is jól esett itthon látnunk Battonya, Kevevára és Pancsova szabadságolt lelkipásztorait; csak Resiczabánya várja még nagy sóvárgással haza kiváló lelki fejét; Békésszentandrás meg már nem is várja.

A szokott száz ponton felüli tárgysorozat a bizottsági gyűlésekkel együtt teljes két napon át foglalkoztatta a buzgó gyűlési tagokat.

A bánati misszióknak egyházi és nemzeti szempontból öröndetes kiépítésével szemben elszomorító tünet az ellenkező póluson, a békési oldalon jelentkező aggályos helyzet: az alföldi nagy gyülekezeteket bomlasztó, emésztő bajok: a dobozi, szeghalmi, füzesgyarmati panaszok baljóslatú kovásza. Dobozon a lelkész felfüggesztése, Szeghalmon többrendbeli fegyelmi eljárás elrendelése nőtt ki e panaszok melegágyából. Gyarmaton a lelkész betegsége nem hagy nyugton kívülről szított elemeket. (Az itt természetellenes születésű unitarizmus kincses bányának nézi a helyzetet.) — Szeghalmon a Péter András-féle több milliós kultur-alapítvány kezelése körül fáradozóknak díjazásért való, kellemetlenül ható tülekedésre is fókusz a helyi bajoknak.

Mind ezeknek a roham-tempóban letárgyalt jelentések, alapítványi, adás-vételi és tanügyi tárgyak szolgáltak keretül.

A bírósági ügyek az első nap egész délutánját lefoglalták. Ezekben is Doboz és Szeghalom vezetett. A nagybecskereki lelkészválasztás is fórumon volt. Megerősítették; de a kerületet sem kerülük el a felebbezők.

A lelkészegyesületnek egyetlen érdemleges tárgya Gönczi Béla vésztői lelkész előadónak a vonatkozókedési mizériák későn érkezése miatt a jövő gyűlésre maradt. „Teendők a háború után“ — című értekezése nagyon időszerű lett volna már mostani gyűlésünkön is.

Az első napi közebednek illusztris vendége volt Gönczi ezredes. Vérteli kálvinista katona, aki nemcsak a harctéren, de az egyházszervezések terén is az Úr hű vitézének, a fehér asztalnál pedig a kálvinista papokat túlszárnyaló szónoknak bizonyult, a vásárhelyi egyház főgondnokával, Kun Bélával együtt. Gönczi ezredes egyik tószójának végére missziói célra adott 100 koronával tett pontot, amihez hasonló összeggel járult dr. Makai Márton szeghalmi presbiter.

—on.

Irodalmi szemle

Wolhyniában. Irta Göde Lajos. Hegedüs és Sándor kiadása Debreczen. 1918. 198 lap. Ára 6 K 50 f.

Göde Lajos szekszárdi református lelkész, ki a még mindig dúló háborúban, mint a 37-ik és a 68-ik gyalogezred református tábori lelkésze vett részt, összegyűjtötte és napló alakjában kiadta háborús élményeit. A napló az 1915. év augusztusától az 1916. év júliusáig történt eseményeket foglalja magában. Azokat az eseményeket, amelyek a szerzőt közvetlenül érintették, de amelyek egyszersmind érintik ezredei történetének főbb eseményeit is.

Onnét indul ki, hogy 1915 augusztus 3-án átkel a Búgon s így belép Wolhyniába. S ettől a mozzanattól kezdve végigvezet a Rownó ellen irányult elő-

nyomulás szép napjain. Megmutatja Zaboloczyt, Iwaniczyt, Miszewet, Piánét, Iwankowczyt. Majd meglátatja azt a sötét borút, amely a váratlan visszavonulás miatt a hősök lelkét beárnyékolta. Megrajzolja az állóharc tábori életének változatos napjait. Majd ismét azt a fájó hűrt üti meg, amely mindnyájunk szívében bűgött, szomorún, gyászosan, mikor 1916 június 5-én a lucki áttörés miatt a vég kezdetétől kellett tartanunk.

Ezt a változatos történetet az írásművészetnek nem mindennapi mértékével írja meg. A naplóban mindenütt a szemlélődő, elgondolkodó, bölcselkedő lélek áll előtérben, de ennek a rajznak háttéréből akaratlanul is előlűktnak a viharzó eseményeknek titáni akarástól hevített mozzanatai. Látjuk a rajvonulat vonulását, halljuk az ágyuk zúgását, a harcosok harci riadóját, a haldoklók sóhajtását. Együtt lelkesülünk és együtt csüggedünk az íróval. Ott vagyunk a buzdító istentiszteleten. Látjuk a földalatti templomban azokat a gyertyától megvilágított buzgó arcokat. Végignézzük a temetést. Amint zúgó fenyők tövében, fehér havon temetnek az elmosódó zöldek, szürke alakok. Magyar bakák a magyar bakát. Meg-elevenedik előttünk a piáni erdő őszi pompájában, téli köntösében, végigvonulnak előttünk az ahhoz kötött kedves apróságok, melyek mind a mi szép fajunk életrealóságát, munkabírását, leleményességét, meleg szívét, gyöngédségét mutatják be.

Göde szemlélődő egyéniségéből szinte természetesen következik, hogy a gyöngédebb jelene-
teket, szelidebb érzéseket tolmácsolja leghivebben. Ha ilyen következik, az megihleti, megragadja. Ott írása ékesszóló s megragad minket is. A piáni erdő, a Kaszinó megnyitás, Temetés, Daria Jakowna Honcsarug rajza hangosan tanuskodnak erről. A szilajabb, vadabb jelenetek festése erőtlenebb. Ezeket öntudatosan kerüli is.

Megvan a naplónak egy másik jellemző saját-sága is. Az egészen bizonyos csendes bánat ömlik el. Még derüesebb jeleneteknél sem tudunk őszintén nevetni. Ezek szemlélésénél is úgy érezzük magunkat, mint ősszel, mikor a virágokat már megcsipte a dér s az őszi szél zokogva hordja a hulló leveleket. De ez a hangulat legjobban illik is, sőt így is mondhatjuk, ez illik egyedül a napló tárgyához.

Gödének e naplója, a maga őszinte hangjával, élénk rajzaival, megragadó hangulatával, előkelő helyet biztosít magának a háborús irodalomban. *B.*

A sárospataki református egyház 1917. évi november hó 11-én a reformatio négyszázados évfordulója alkalmából tartott *ünnepi közgyűlésének jegyzőkönyve*. Szerkesztette dr. Gulyás József. Ára 2 korona az egyház iskola-alapja javára. 1918. Sárospatak. 8° 31 l. A felemelő momentumokban gazdag gyűlésnek 12 pontban összefoglalt hű rajzát láthatjuk e füzetben.

Halottaink

Sarkadi Nagy Imre tiszasasi nyugalmazott református lelkész, a heves-nagykunsági egyházmegye tanácsbírája, vármegyei törvényhatósági bizottsági tag és számos egyházi, tanügyi, emberbaráti intézmény buzgó munkása, életének 62. esztendejében, hosszas betegeskedés után, folyó május hó 21-én hajnalban, jobblétre szenderült. Temetése a tisztelet és kegyelet őszinte megnyilvánulása mellett 22-én délután történt meg. Ifjúsága éveiben és élete delelőjéig, erős szervezetével, tekintélyes megjelenésével, szellemi felkészültségével és elragadó szónoki tehetségével kimagaslott pályatársai között. Am jött a hitpróbáltatás ideje rá nézve és az erős, bátor, edzett, hithű harcos, előbb mint bárki is sejtette volna, kidőlt az itt hagyott társak sorából és elköltözött ama boldog otthonba az ő Urához, aki őt erőssé tette és szent szolgálatának teljesítésére méltatta. Hivatásos, hűség-
es lelkipásztor volt mind az utolsó szempillantásig. Nyugvó porai felett örködjék a Mindenható kegyelme a Krisztus eljöveteleig! Legyen áldott emlékezete. Gyászba borult hű leányát és testvéreit családtagjaikkal együtt vigasztalja meg a jóságos menyeyei Atya.

Szabó Gyula debreczeni nyilastelepi fiúiskolai tanító életének 29., tanítói buzgó működésének 9., debreczeni tanítóságának 1. évében harctéren kapott betegségében május 21-én elhunyt. Temetése a kartársak nagy részvéte mellett 23-án délután ment végbe. Elhunytát özvegye, két kis fia s nagyszámú rokonsága gyászolja.

Erdős Lajos a budapesti II. kerületi polgári fiúiskola tanára, az Országos Méhészeti Egyesület elnöke 49 éves korában Budapesten elhunyt. Temetése május 12-én délután volt. A boldogult Debreczenben végezte a theológiát s már akkor általánosan ismeretes volt nagy természetrajzi tudása, melyet sikerült aztán hazánk méhészete terén és annak fejlődése érdekében értékesítenie. Igen buzgó és hű munkása volt társadalmunknak.

Csiki Lajos marosvásárhelyi kollégiumi rendes tanár 56 éves korában április 22-én elhunyt. Az elköltözött kiváló professzor közel 30 évig nevelte tudományban és jellemben a gerinces embereket hazánk javára.

Hajdu Árpád hajdunánási vallástanító segédlelkész életének 30., házasságának 1. évében május hó 11-én elhunyt. Temetése Debreczenben volt május 13-án. Az egyházi szónoklás terén sok elismeréssel honorálták és a társaságos életben kedvelték a korán elköltözött ifjú munkást, kinek emlékét bánatos hozzátartozóin kívül sokan fogják kegyelettel megőrizni.

Legyen áldott emlékezetük!

Különfélék

Szell Kálmán 80 éves.

E hó 22-én ülte meg *Szell Kálmán*, egyházunk egyik nyugalomba vonult vezérférfia születésének 80-ik évfordulóját Debreczenben, ahol köztisztelettel környezve éli az otium honestum napjait. Azon ritka kevesek közé tartozik, akiknek a Gondviselés különös kegyelme megadta, hogy életök javarészét, a köz javára világolva, szakadatlan munkásságban töltsék, aztán sikerrel és érdemekkel megkoszorúzottan olyan testi erőben és szellemi frissességben éri meg a patriarchai kort, amely valóban bámulatra méltó. Négy évvel ezelőtt (1914 január 1-én) mondott le lelkési hivataláról és különböző egyházi tisztségeiről, amelyekben mint lelkész, esperes, konventi és zsinati tag soha ki nem fáradva dolgozott anyaszentegyházunk javára s írta be nevét ragyogó betűkkel annak lapjaira. Azóta csendben, de a közügyek, főként az egyházi események iránt a legmelegebb érdeklődéssel viseltetve, éli közöttünk a kegyelem éveit. Nincsen olyan egyházi nemes mozgalom, összejövétel, felolvasás, estély, amelyben részt ne venne az ő egész életét jellemző lankadatlan buzgósággal és odaadással. A 80 év határán igaz tisztelettel, meleg szeretettel, őszinte örömmel tekintünk kimagasló alakjára s üdvözöljük őt teljes szívünk-ből. A Mindenható tartsa meg még sokáig számunkra, boldog családi körében, napsugaras alkonyban, kiérdemelt nyugalomban azzal a ritka szellemi és testi erővel, amelyben a 80 esztendőt megérte!

A **debreczeni m. kir. tudományegyetem** az 1917—18. tanév bezárása alkalmából május hó 24-én délelőtt 10 órakor a Nagytemplomban hálaadó istentiszteletet tartott, amelyen a gyülekezeti énekek és a kántus szép éneklése után dr. Lencz Géza egyetemi tanár imádkozott építő hatással. Imádságát jelen számunk Iskola rovatában közöljük. Az imádság után a kántus Flemming: Lelkünk igaz békét... kezdetű énekét zengette el s a 179. dicséret 10. versének gyülekezeti éneklésével az istentisztelet végét ért.

A **kollégium** évzáró ünnepélye május 27-én délelőtt lesz.

Regéczi Sándor alapítvány. Regéczi Sándor szatmári főgimnáziumi tanárnak arcképét hálás tanítványai megfestették és a főgimnázium tornacsarnokában áldozócsütörtökön leleplezték. Minthogy az arckép megfestésére gyűlt összegből 2400 K megmaradt, ez összegből a volt tanítványok alapítványt létesítettek a legjobb tornászdiákok jutalmazására.

Tompa Mihály írói hagyatékát 21-én bontották fel Jászóvárott. A vékony füzet tartalma a címlap szerint: Jegyzetek az emberekről, saját tapasztalatai után az igazsághoz szigorúan ragaszkodva írta Tompa Mihály 1868.

Diákistentiszteletet tartott a lelkészképzőintézet május 5-én délelőtt 11 órakor a Kistemplomban, ahol egybegyültek az egyetem református hallgatóin kívül a debreczeni fiú és leány középiskolák felsőbb osztályainak összes református növendékei. A kathedrai szolgálatot Dr. Tankó Béla egyetemi ny. r. tanár végezte áldásos eredménnyel, megható módon és megrázó erővel hirdetvén az igét az egybeseregletteknek. A jelenvoltagekat kivétel nélkül tanepi erzés hatotta át.

Egyházkerületi reformációi emlékűnnepély. Június 4-én d. e. 9 órakor tartja meg egyházkerületünk a múlt évről elmaradt reformációi emlékűnnepélyét, amelyen dr. Baltazár Dezső püspök imádkozik és Soltész Elemér nagybányai lelkipásztor predikál. A kerületi közgyűlés testületileg vesz részt az ünnepélyen, a lelkészek palástosan fognak megjelenni. Gyülekezés fél 9-kor a diszteremben lesz.

Lelkészwálasztás. A nagykarolyi gyülekezet máj. 14-én 17 szótöbbséggel Gönczy Sándor érmihályfalvai segédlelkészt választotta meg lelkipásztorául b. e. Asztalos György örökébe. Az Úr, aki életéről ifjút állított a nagykarolyi egyházba ellaggott szolgálja utódául, sokasítsa meg kegyelmét a most megválasztott fiatal lelkipásztoron is, hogy értékes és hasznos munkásnak bizonyuljon az Úr szőlőjében az ő dicsőségére!

A **debreczeni tanítóképző intézetben** április hó 22—27. napjain folyt le a 66 haditanfolyamos képezés vizsgálat. A különböző évfolyamokhoz tartozó ifjak közül 43 jelentkezett befejező képesítő vizsgálatra, s 40-en nyertek oklevelet. Az oklevelesek közül ketten három évig voltak orosz fogságban, ahonnan kiszabadulva, első kötelességüknek tartották a tanítói oklevél megszerzését.

Katona-Otthon a harctéren. Mint értesülünk, a 39-eseknek a harctéren is van már Katona-otthonuk, jó tágas helyiségekkel, ahol a katona kap egy pohár kávé, vagy teát, talál olvasnivalót, s megvásárolhatja a legszükségesebbeket; van játékterem (kártya nélkül) és előadó terem. Az áldásosan működő intézmény szervezője és vezetője Vass Antal tábortanár lelkész, aki május hó 12-én a Katona-otthonban tartott istentiszteleten 700 bajtársnak adta fel az úrvacsorát.

Dr. Trocsányi Béla, debreczeni kollégiumunk orvosa, aki, mint katonai főorvos 1915 márc. 23-án Przemysl elestekor orosz fogságba került, 38 havi hadifogság után hazaérkezett. Szívvel szeretettel üdvözöljük.

Arany lakodalom. Újlaky Gábor vitkai lelkész, a nagykarolyi egyházmegye több évtizeden át volt tanácsbírája, főjegyzője és kerületi képviselője, Nagykarolyban május 12-én ülte meg nejével Soós Klára úrnővel házasságának félszázados évfordulóját. A szűk családi körben tartott ünnepélyen barátai és tisztelői mellett ott látták maguk körül sok küz-

delemmel, önfeláldozással felnevelt családos gyermekeiket. A több mint öt évtizeden át egyházát felvirágoztató s többféle tisztségben a közegyház szolgálatában maradandó érdemeket szerzett hűséges, igaz agg szolgájának megengedte érne az Úr, hogy ezen keveseknek adatott időt szereteteivel megérje és feleségével együtt meglássa gyermekeiket, kik hűséggel folytatják az Úr szőlőjében azt a munkát, amely munka az agg szülők kezéből már kiesett.

Felhívás. Az egyházkerületi pénztári hivatal ezen az úton kéri és hívja fel azokat az egyházakat, amelyek tökesegély kölcsönüket a Magyar Földhitelintézet útján nyerték, hogy az 1918-os törlesztési részletet június hó első hetében külön felhívás várása nélkül küldjék be az egyházkerületi pénztárhoz.

Tiszteletteljes nyilatkozat és nem polemia címmel Dr. Szatai Ferenc, a Színházi Figaró szerkesztője hozzánk hosszabb cikket küldött be, amelyben az újságjából idézett tétélekkal azt kívánja igazolni, hogy a Lapunk múlt számában „egy lelkes református híve” aláírással megjelent levélnek az ő újságjára vonatkozó bírálata túlzott. Ez lévén a beküldött cikk quintessenciája, azt egész mivoltában térszűke miatt nem közölhetjük; viszont a köztisztelt szerkesztő megnyugtatására jelezzük, hogy mivel sem mi, sem a szóban forgó levél írója nem tudta, hogy ki szerkeszti a Színházi Figarót, ennél fogva bárkit is megbántani nem volt szándékában senkinek sem. Másfelől az is megállapítható, hogy bármily magas színvonalon és komoly tartalommal jelennék is meg a Színházi Figaró, a vallásos nevelésre a'igha lenne alkalmas.

Tanári állások. Az erdélyi református egyházkerület tanítónőképző-intézeténél két segédtanári (nyelv- és történettudományi, mennyiségtan-természettudományi szakcsoport) és 1 gyakorló iskolai tanítónői állás kerül betöltésre; az állások javadalma-zása megfelel az államiakénak. Képesített női tanerők pályázatukat 1918. év június 20-ig küldjék be a tanítónőképző igazgatóságához Nagyenyedre.

Fejfa és kereszt. A katonai hatóságok több helyen a református katonák sírját is keresztrel jeöltették meg. A konvent lelkészi elnökének közbenjárására a cs. és kir. hadügyminisztérium elrendelte, hogy a református katonák sírját a nálunk szokásos fejfával kell megjelölni. Hogy alkalmmilag hivatkozni lehessen rá, a rendelet számát is ide iktatjuk: Abt. 10/V. L. 2213—1918.

A segédlelkészek kérelme. A debreczeni segédlelkészek kartársaik nevében is felkeresték a napokban Főtiszteletű és Méltóságos dr. Baltazár Dezső püspök urat és néhány szó kíséretében az alábbi kérvényt nyújtottak át: „Főtiszteletű és Méltóságos Püspök úr! Móríc Zsigmond a „Fáklya”-ban meggyalázta egyházunkat, de azt nem lehet eltagadni tőle, hogy támadásában egyházunk Achilles-sarkát eltalálta s rettenetes regényével a legégetőbb sebre mutatott rá. Arra a sebre, amelyből származnak bajaink, melyből fakadnak kis és nagy tragédiák, az elszomorító lezuhanások, a lélek szárnyainak letö-

redezése, a fásultság, a közömbösség, a büszke kálvinista öntudat elhanyaglása s egyetemes egyházunknak minden vonalon való háttérbe szorulása. Hol és mikor fakad fel ez a seb? Aki a lélektan legelemibb szabályait s az élet kemény valóságát ismeri, annak nem nehéz kitalálni, hogy a káplánság bizonytalan, homályos napjaiban és éveiben, amikor egy felső iskolát végzett, lelkes ifjúember existencia nélkül való senki, kitéve a vakszerencse szeszélyének, ki egyházával semmiféle szorosabb kapcsolatban nincs, kire sokszor éppen a felettesei tekintenek gyűlöletteljes szemekkel, mert egykor az ő helyükre kerülhet s aki ebből a szerencsétlen helyzetből mindenképpen (sokszor minden áron) szabadulni igyekszik. Méltóztassék végiggondolni ezt a gondolatot s kifej-lődik a lélek előtt egyházunkat emésztő bajaink terebélyes fája, — hatalmas fa, amelynek az elmondottak a gyökerei. — Főtiszteletű és Méltóságos Püspök úr! A bajt gyökerénél kell orvosolni, különben minden későbbi orvoslás hiábavaló. Mi teljes őszinteséggel feltárjuk Főtiszteletű úrnak sebeinket, mert tudjuk, hogy van szive is, van akarata is, van hatalma is azokat orvosolni. Most folyik az a munka, mely egyházi törvényeink hézagait akarja betölteni. Szerintünk legnagyobb hézag itt van: a káplánok rendezetlen helyzetében. Mély tisztelettel kérjük kartársaink nevében is, méltóztassék ügyünket a zsinaton hathatós támogatásába venni s a káplánok helyzetét legalább az alábbi szempontok szerint rendeztetni: 1. Ahol nincs természetben való ellátás, ott 1600 K kezdőfizetés, lakbér, a hasonló képzettségű tanárok, tisztviselők lakbér-szabályzata szerint, korpótlék, családi pótlék. A lakbér akkor is adandó, ha a káplán irodahelyiségül egy szobát kap. 2. Ahol a káplán ellátást kap, ott emellett legalább 1000 korona kezdő fizetés és korpótlék. 3. Minden 24 évet betöltött káplán tagja legyen a lelkészi nyugdíj- és özvegy-árvagyámintézetnek. 4. Presbiteriumban s más egyházi gyűléseken nem csupán tanácskozási, hanem szavazati joga is legyen. 5. Egyházkerületi gyűlésekre, konventre, zsinatra képviselőket küldhessenek. 6. A lelkészi szolgálat és a vallástanítás külön választandó, illetőleg külön-külön díjazással rendezendő. 7. Kötelessége szabatosan körülírandó. 8. Állásából csak fegyelmi úton mozdítható el. — Főtiszteletű Urunk! Mindezeket nem a jogoknak türelmetlen követelése mondatja mivelünk, hanem csupán az a szerény óhajítás, hogy végre a mi helyzetünk is tisztázassék és rendeztessék, — hogy érezzük, hogy valahova mi is tartozunk s mint minden valamire való pályán, itt is van előrehaladás és biztos existencia. Ha egyelőre a fentiek szerint a káplánok sorsa biztosítható, akkor nem fog az ifjak minden ambíciója kimerülni abban, hogy siralmas helyzetükből mihamarabb, bármily módon kivergődjének, — akkor gondolhatnak tisztességes, hivatalukhoz méltó ruházódásra, gondolhatnak a tanulmányaikhoz szükséges könyvek beszerezhetésével intenzívebb önképzésre, — akkor nem fog tovább terjedni az a sokakban táplált gondolat és elhatározás, hogy ennek a nemcsak előrehaladást, de még tisztességes megélhetést sem biztosító pályának örökre búcsút mondjanak. Kérésünket atyai jóindulatába ajánlva, maradtunk Debreczen, 1918 május hó 23-án a Főtiszteletű és Méltóságos Püspök úrnak alázatos szolgálai: kartársaik nevében is a debreczeni segédlelkészek.” Püspök úr győnyörű beszéddel válaszolt, melyben kijelentette,

hogy a segédlelkészek rendezetlen, sőt nyomorúságos anyagi és jogi helyzetének tisztázása és rendezése érdekében az előadott kérelmet szíves támogatásában részesíti.

Pályázati hirdetmény.

A máramarosszigeti református liceumi főgimnázium internátusában az 1918—1919. tanévben 70 növendék nyer teljes ellátást (lakás, fűtés, világítás, ételmezés). Az internátusba elsősorban protestáns vallású főgimnáziumi tanulók vétetnek fel, amennyiben üres hely marad, nem protestáns felekezetűek is. Az internátusban kedvezményes helyek: évi ingyenes, 60, 100, 160, 200, 240 koronások. Ezeket elsősorban református lelkészek és tanítók jól tanuló és jó magaviseletű gyermekeik nyerhetik el. A teljes díj évi 320 korona. Ezen felül fizet minden növendék butordíj címen évi 20 koronát, szolgáltatás címen évi 10 koronát, orvosdíj címen évi 4 koronát; ez utóbbi díjak félévénként előre, a lakás és ételmezés díja évnegyedenként szintén előre fizetendők. Indokolt kérvényre az intézet felügyelőse az ellátás díjának havonkénti fizetésére is ad engedélyt. Az intézetben a felvételek június hó második felében történnek. A kérvényeket az 1918—19. évi felvételre a református liceum Igazgató Tanácsához címezve a református főgimnázium alulirott tanárhoz kell benyújtani. A kérvényhez új folyamodóknak csatolni kell iskolai bizonyítványt, egészségi bizonyítványt, kedvezményes helyért folyamodás esetén szegénységi bizonyítványt. A kérvények beadási határideje 1918. év június 10. *Megjegyezzük, hogy a lefolyt iskolai évben minden egyes növendék havt 42 korona drágasági pótléket fizetett, mely a jövő iskolai évben is fizetendő lesz.* Kivánatra tájékoztatást küld: *Telegdy Bertalan*, az internátus vezető tanára.

Pályázati hirdetmény.

A máramarosszigeti református liceumi főgimnáziumi Internátus az 1918—19. tanévben a következő alapítványok kamataira hirdet pályázatot: 1. Héder János alapítvány kamata: 50 korona; rokonok előnyben részesülnek. 2. Szabó Aurél alapítvány kamata: 35 korona; rokonok előnyben részesülnek. 3. Kormos Ferenc alapítvány kamata: 110 korona. 4. György Endre alapítvány kamata: 514 korona; lelkészek, tanítók és tanárok jó magaviseletű, árva gyermekei nyerhetik el. 5. Telegdy Bertalan alapítvány kamata: 550 korona; rokonok előnyben részesülnek. Ezen alapítványok kamatait csak az Internátus növendékei nyerhetik el, mely összegek az internátusi ellátás díjban számoltatnak el. Pályázati kérvények az Igazgató Tanácshoz címezendők s alulirott felügyelő tanárhoz nyújtandók be. Kérvényekhez mellékelni kell az esetleges rokonságot igazoló okmányokat. A kérvények beadási határideje 1918. június hó 10. *Telegdy Bertalan*, az internátus felügyelő tanára.

Minden hadikölcsön-biztosítást méltóztassanak a lelkész urak közölni a Református Jótékonyági és Közművelődési alap Hadikölcsön-Osztályával (Budapest, V., Vilmos császár-út 72. Ügyvezető főtitkár Mogan Ákos református s.-lelkész), hogy onnan minden felvilágosítást és szükséges nyomtatványt azonnal megadhassanak.

Debreczen sz. kir. város könyvnyomda-vállalata.

Megjelentek !!

Wolhyniában.

Írta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.

Ára 6 korona 50 fillér.

Papdolgozatok. X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek.

Írta **Jánosi Zoltán**.

Ára kötve 10 korona.

Imádságok.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre. — Írta:

F. VARGA LAJOS.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.